

Skæmsel, vil jeg kalde det, som Mindretallet fremdeles opstiller, naar der siges, at de antager, „at det i det hele Samfunds Interesse, som en gennemgaende Hovedregel bør kræves, at ingen medtages som Medbestemmende ved Paalægning af Skat paa andre, uden at han selv betaler en efter hans Vilkaar mærkbar Del af den.“ Ja, er det nu egentlig den Betragtningssmaade, som er lagt til Grund for de Stemmeretsregler, vi har haft i Staten tidligere? Dertil tror jeg, at man med Bestemthed kan svare nei. Elig, som vore Bestemmelser om direkte Skat til Staten er ordnet, er der ikke Skygge af Tvil om, at Broderparten af de Stemmeberettigede ingen Andel har i Erlæggesen af direkte Skat til Staten — ingen Andel! Hvis paa den anden Side disse Udtalelser sigter til dem, som erlægger kommunale Skatter, vil jeg sige, at Broderparten af dem, som vi ønsker at delagtiggjøre i de statsborgerlige Rettigheder, betaler direkte Skat til Kommunen. Forøvrigt mener jeg, at det ikke bare er de direkte Skatter, som man bør lægge til Grund ved Buryderingen af den Side af Sagen. Jeg lægger ikke synderlig Bræt paa den. Men skal man først drage den frem, bør man ogsaa tage Hensyn til de mange Buryder, som i tidligere Debatter mangfoldige Gange er nævnte, specielt da Toldpaalæg, hvortil kommer, at Vedkommende staar som den, der maa ofre Liv og Blod for Fædrelandet. De Buryder faar man tage i Betragtning og veie dem, naar man spørger efter et Æquivalent for den Stemmeret, som man giver Vedkommende. Jeg skal endnu gjøre en liden Bemærkning specielt til Repræsentanten fra Kristiansund, som talte om, at man maatte være forsigtig og gaa skridtvis frem og specielt ikke under vore nuværende Omstændigheder tilføre vore Mandtal altfor mange Stemmeberettigede. Jeg kan forsaavidt dele hans Betragtningssmaade. Man vil se, at jeg i Komiteen tilhører den Fraktion, som lægger noksaa stærkt Bræt paa den Side af Sagen og derfor kun gaar med paa Forslagene om almindelig Stemmeret for Mænd. Vi kan ikke gaa saa langt, som Repræsentanten fra Kristiansund gaar, naar han vil trække ind ikke alene alle de Mænd, som betaler direkte Skat til Stat eller Kommune — og deres Tal er ikke saa meget mindre end det Tal, vi vil tage med — men ogsaa vil tage med Kvinderne. Det vil gjøre den samlede Forøgelse ganske betydeligt større end den, Flertallet inden Komiteen har villet indstille paa. Jeg tror, at den Veie, som vi har slaaet ind paa, er meget mere forsigtig, og at Vedtagelsen af det Forslag, vi anbefaler, vil være en meget større Hensyntagen til de Forhold, Repræsentanten fra Kristiansund talte om, end man kan sige om det Forslag, som den Herre sagde, at han vilde stemme for. Jeg vil derfor henstille denne Sag til Repræsentantens Overveelse, henstille, om han ikke i Betragtning af,

hvad jeg nu har nævnt, kunde gaa med paa det Forslag, vi indstiller til Vedtagelse.

Saakvintne: Den ærede Repræsentant fra Fredrikshald var forundret over, at jeg havde paa-beraabt mig Johan Sverdrup og taget ham til Indtægt for almindelig Stemmeret. Det har imidlertid ikke jeg gjort, — jeg tog ikke Sverdrup til Indtægt for almindelig Stemmeret; men jeg tog ham til Indtægt for den Betragtning, at de Stemmeretsregler, vi har faaet i 1884, var et Skridt paa Veien til den almindelige Stemmeret, og at de ikke kunde opfattes som de endelige. Og Statsminister Richter tog ikke større Afstand fra Tanken om en snarlig Forandring, end at han henviste til England, hvor man har haft gentagne og meget stærke Udvidelser af Stemmeretten, om man end ikke har forandret Grundloven hvert Aar. Dette erindrer jeg meget godt. Hvad Sverdrup senere og privat kan have sagt, ved jeg ikke og tør jeg ikke indlade mig paa. Jeg ved bare, hvad han sagde her i Salen. — Saa mente Repræsentanten, at jeg skulde have sagt, at han havde kaldt de 175 000 Mennesker, som endnu staar uden Stemmeret, „Pak“. Det har jeg sandelig ikke gjort. Jeg har ikke lagt Repræsentanten de Ord i Munden. Hvad jeg sagde, var den Ting, at man kunde vel ikke betragte disse Folk som Pak — eller noget lignende; jeg har paa ingen Maade sagt, at Hr. Stang har kaldt dem Pak. — Han fandt videre, at det var saa overmaade underligt dette, at man skulde betragte denne Udvidelse af Stemmeretten som noget, der skulde være stiftet til at samle Nationen. Han troede, at den Tanke var lidet berettiget — og deri var ogsaa Repræsentanten fra Kristiansund enig; — han troede tværtimod, at Sagens Gjennemførelse ikke vilde være stiftet til at samle Nationen, snarere det modsatte. Ja, Meningerne kan være forskellige. Mit Haab er, at den Stemmeretsudvidelse, vi idag er isærd med at gaa paa, virkelig vil samle Nationen. Jeg har den Tro, at den netop vil blive til Nytte for os, som har Stemmeret, ogsaa derved, at vi bliver nødt til at tage Hensyn til de Folk, som staar paa et andet socialt Trin, end vi gjør. De, som staar paa Samfundets Øider, de, som staar høit paa Trinstigen, vil blive nødt til at tage Hensyn til de Folk, som er beskæftigede med det daglige Arbejde og kausse lever i trange Kaar — mere Hensyn til dem, end Tilfældet kausse vilde være, dersom man ikke havde almindelig Stemmeret. Og de Folk, som hører til nede i de jevne, brede Lag, vil føle det som en Gæde og vil føle sig tilfredse over, at de ialfald en Gang, om ikke oftere saa dog hvert 3die Aar, kan betragte sig selv som Borgere i Staten i Lighed med alle de andre Mænd i Staten, enten saa disse eier Millioner eller ikke eier noget. Det er virkelig min Mening, at dette vil tjene til at samle Nationen og dygtiggjøre Nationen til Løsningen af de store, nation-

nale Opgaver, som til enhver Tid vil foreligge. Vi vil altid have store Opgaver at løse paa mange Omraader — baade materielt og aandeligt, og jeg tror, at denne Reform vil være Begyndelsen til Løsningen af mange af dem.

Præhl: Da denne Sag sidst forelaa for Thinget, stemte jeg for almindelig Stemmeret ogsaa for det Forslag, som laar af Komiteen er indstillet til Bifald. Jeg stemte imidlertid dengang ogsaa for Forslag, som af Komiteen ikke var indstillet, idet jeg gav min Stemme til Forslag om Stemmeret ogsaa for Kvinder. Jeg er forsaavidt enig for en Del med Repræsentanten fra Kristiansund, som sagde, at han var villig til at give Kvinderne samme Stemmeretsbetingelser som Mænd. Kun er jeg ikke enig med Repræsentanten deri, at Grænsen for deres Stemmeret skal være Censur. Med Hensyn til den saakaldte almindelige Stemmeret, hvormed man hidtil har forstaaet væsentlig almindelig Stemmeret for Mænd, vil jeg sige, at jeg opfattede Statsministerens Ord, naar han sagde, at han troede, der skulde blive Samling, hvis man fik indført almindelig Stemmeret, derhen, at hvis man indfører almindelig Stemmeret hos os, da vil der blive lagt meget mere Tyngde i den Retning, som er den naturlige for vort Statsfællesskabs Udvikling. Jeg tror, at der, hvor f. Ex. en aristokratisk Opfatning gjør sig gjældende i Statsfællesskabet, vil den almindelige Stemmerets Indførelse uvægerlig føre til, at det Moment og den Retning vil blive styrket. Hos os har Retningen, saavidt jeg har opfattet vor Stats Historie til Dato, ikke gaaet i Retning af Aristokrati eller stærkt monarkisk Styrelse. Den har gaaet i Retning af Folkestyre eller Demokrati, og det er min Overbevisning, at dersom man nu indfører almindelig Stemmeret, vil denne Retning faa en langt større Magt, end den hidtil har haft. Det anser jeg for mit Bedkommende som en Fordel, og jeg vil lægge til, at foruden den egentlige, specifikt demokratiske Udvikling, som vil fremmes derved, tror jeg ogsaa, at et andet Hensyn, som er et stort politisk Hensyn, det nationale Hensyn, vil faa forøget Kraft derved. Dette er ganske i Almindelighed den Hovedgrund, som gjør, at jeg med Glæde giver min Stemme til almindelig Stemmeret for Mænd som indstillet af Komiteen. Jeg er ikke blind for naturligtvis, at ingen Statsinstitution er fuldkommen og end ikke i Dieblivet kan opstilles som den fuldkomne. Det er jo klart, at heller ikke den almindelige Stemmeret, som her foreslaaes indført, kan siges, at staa for al Kritik — det siger sig selv. Man kan riftene ved almindelig Stemmerets Indførelse, at man faar, ialfald under politiske Storme, et Udslag af Stemmeretten, som kan pludselig snu op og ned paa hidtidige Begreber. Det er saa, det kan ikke hindres. Men paa Grund af muligens opstaaende mindre heldige Tilstande at sætte en Bom for al Udvikling, det er for det første efter min Mening ørkesløst, fordi det kan ikke prætholdes, og for det

andet kommer man ikke videre frem i Udvikling. Dette er de ganske almindelige Bemærkninger, jeg vil gjøre. Men naar jeg da kommer videre og der bliver Spørgsmaal om de Indskrænkninger, som af Komiteen her er opstillet, i den almindelige Stemmeret, naar der med andre Ord skal stilles mellem Individerne og deres særlige Kvalifikation, da kommer jeg ind paa det Spørgsmaal, som egentlig bragte mig til at tage Ordet her. Den Indskrænkning, man gjør med Hensyn til almindelig Stemmeret af Hensyn til, at man forlanger hos den, som skal stemme, at han skal have en vis politisk Dygtighed, den Indskrænkning bestaar jo, som det ogsaa fremgaar af disse forskellige Forslag, deri, at man udelukker dem, som ansees i og for sig som ikke handledygtige i Samfundet. Derfor sætter man for det første en Aldersgrænse. Umyndige Personer, som i det privatretlige Strøg overhovedet ikke er dygtige til at handle, kan naturligvis heller ikke være politisk handledygtige. Dernæst udelukkes de, som er overgaaet vanærende Straf og altsaa ikke er Borgere, som nyder almindelig Tillid i Samfundet. Det er ogsaa meget naturligt. Dernæst fattigunderstøttede. Men saa kommer man med en anden stor Hindring, som ikke engang nævnes i Grundlovsforslagene, men som ligger deri, at Forslagene kun nævner "stemmeberettigede Mænd", og hvorved man altsaa udelukker Kvinder. Nu spørger jeg: hvad er Grunden til dette? Ingen vil dog benægte, at Kvinder, naar de fylder den Aldersgrænse og forresten opfylder de samme Betingelser, som er foreskrevet for Mænd — altsaa ikke har gjort sig skyldig til vanærende Straf, og ikke nyder fattigunderstøttelse — staa i samme Stilling som Mænd. Ingen vil benægte, at de er fuldt privatretlig handledygtige som Mænd, saa de efterhaanden som Udviklingen har gaaet, er kommet til at staa i samme Klasse forsaavidt. Jeg vil ikke gaa saa vidt, som det blev udtalt i sin Tid i denne Forsamling, at Ordet "Borgere" i vor Grundlov eo ipso indbefatter saavel Mænd som Kvinder; jeg vil ikke sige, at det staa for alle Retter. Men naar man opstiller en Indskrænkning, bygget paa, at de Personer, som ikke privatretlig er handledygtige, skal ikke politisk ansees som handledygtige, da forstaaer jeg ikke, hvorfor man udelukker Kvinder. Der har i sin Tid i Amerika i mange Aar været udelukket alle de Mænd, som havde en anden Hudfarve end de oprindelige Indvaanere af Landet. De Farvede, Negrene og Indianerne, var aldeles udelukkede fra Stemmeret. Hvorfor? Jo, fordi det var ikke dem, som raadede i Landet. Det samme har været og er endnu Tilfældet baade hos os og andetsteds med Hensyn til Kvinderne. Disse er udelukkede fra at være Stemmeberettigede den Dag idag, ene og alene fordi Samfundet, Staten har været dannet og bygget alene af Mænd. Kvinderne har været henblik til Familien, men forøvrigt været udenfor det